ISSN:3030-332X
Impact factor: 9,493
International journal of scientific researchers

O‘ZBEK TILINI IKKINCHI TIL SIFATIDA O‘RGANUVCHILARNING YOZMA NUTQIDA GRAMMATIK VA SINTAKTIK MURAKKABLIK

Solijonova Mohinur Asrorjon qizi
Magistrant, Farg‘ona davlat universiteti
E-mail: solijonovam2002@gmail.com
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.22169780
Tel.: +998 90 293 30 16

Annotatsiya: Maqolada o‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganuvchilarning yozma nutqida grammatik va sintaktik murakkablikning shakllanish xususiyatlari tahlil qilinadi. Morfologik vositalardan foydalanish, grammatik shakllarning xilma-xilligi, gaplarning strukturaviy murakkabligi, sodda va qo‘shma gaplar nisbati hamda sintaktik bog‘lanishlarning kengayishi ko‘rib chiqiladi. O‘zbek tilining agglutinativ xususiyatini hisobga olgan holda, grammatik ma’nolarning affikslar orqali izchil ifodalanishi va shu bilan bog‘liq qiyinchiliklar tahlil qilinadi. Murakkablikni faqat xatolar soni asosida emas, balki grammatik shakllar xilma-xilligi, sintaktik konstruksiyalar variativligi, gaplararo bog‘lanishlarni tashkil etish va til vositalarining kommunikativ vazifaga mos tanlanishi asosida baholash zarurligi asoslanadi. Mazkur yondashuv o‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganuvchilarning yozma nutqini avtomatik tahlil qilish va baholash mezonlarini ishlab chiqishga asos bo‘lishi mumkin.
Kalit so‘zlar: o‘zbek tili, ikkinchi til, yozma nutq, grammatik murakkablik, sintaktik murakkablik, grammatik kompetensiya, sintaktik kompetensiya, agglutinativ til, yozma kompetensiya.

Аннотация: В статье анализируются особенности формирования грамматической и синтаксической сложности письменной речи изучающих узбекский язык как второй язык. Рассматриваются использование морфологических средств, разнообразие грамматических форм, структурная сложность предложений, соотношение простых и сложных конструкций и расширение синтаксических связей. С учетом агглютинативной природы узбекского языка анализируются последовательное выражение грамматических значений аффиксами и связанные с этим трудности. Обосновывается необходимость оценивать сложность не только по количеству ошибок, но и по разнообразию грамматических форм, вариативности синтаксических конструкций, организации межфразовых связей и уместности выбора языковых средств. Данный подход может стать основой для разработки критериев автоматического анализа и оценивания письменной речи изучающих узбекский язык как второй язык.
Ключевые слова: узбекский язык, второй язык, письменная речь, грамматическая сложность, синтаксическая сложность, грамматическая компетенция, синтаксическая компетенция, агглютинативный язык, письменная компетенция.

Abstract: The article analyzes the development of grammatical and syntactic complexity in the written production of learners of Uzbek as a second language. It examines the use of morphological resources, the diversity of grammatical forms, the structural complexity of sentences, the ratio of simple and complex constructions, and the expansion of syntactic connections. Considering the agglutinative nature of Uzbek, the study addresses the sequential expression of grammatical meanings through affixes and the difficulties associated with this process. It argues that complexity should be assessed not only by the number of errors but also by the diversity of grammatical forms, the variety of syntactic constructions, the organization of intersentential connections, and the appropriateness of linguistic choices to communicative tasks. This approach may provide a basis for developing criteria for the automated analysis and assessment of the written production of learners of Uzbek as a second language.
Keywords: Uzbek language, second language, written language, grammatical complexity, syntactic complexity, grammatical competence, syntactic competence, agglutinative language, written competence.

O‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganish jarayonida yozma nutqning shakllanishi til kompetensiyasining murakkab va ko‘p bosqichli ko‘rinishlaridan biri hisoblanadi. O‘rganuvchi og‘zaki muloqotda ma’noni kontekst, intonatsiya, imo-ishora va suhbatdoshning reaksiyasi yordamida yetkazishi mumkin bo‘lsa, yozma nutqda mazmunni grammatik jihatdan to‘g‘ri shakllantirish, gaplar o‘rtasidagi munosabatlarni aniq ifodalash va fikrni izchil tashkil etish talab qilinadi. Shu sababli yozma nutqning rivojlanish darajasini aniqlashda faqat lug‘at boyligi yoki imlo to‘g‘riligiga e’tibor qaratish yetarli emas. O‘rganuvchining grammatik va sintaktik vositalardan qay darajada mustaqil, xilma-xil va kommunikativ maqsadga muvofiq foydalanishi ham uning tilni egallash darajasini belgilovchi muhim omillardan biridir.

Ikkinchi tilni o‘zlashtirish jarayonida grammatik murakkablik tushunchasi o‘rganuvchining til tizimida mavjud grammatik imkoniyatlardan foydalanish ko‘lamini ifodalaydi. Bunda grammatik jihatdan to‘g‘ri tuzilgan sodda gaplarni qo‘llashning o‘zi yuqori darajadagi kompetensiyani anglatmaydi. O‘rganuvchi til vositalaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirgani sari turli zamon, nisbat, mayl, egalik, kelishik va boshqa grammatik shakllarni o‘zlashtirib, ularni kommunikativ vaziyatga mos ravishda qo‘llay boshlaydi. Shu bilan birga, gaplarning strukturaviy tuzilishi ham murakkablashadi: sodda gaplardan kengaytirilgan konstruksiyalarga, keyinchalik esa qo‘shma va murakkab sintaktik birliklarga o‘tish kuzatiladi.

Grammatik murakkablikni o‘rganishda o‘zbek tilining tipologik xususiyatlari alohida ahamiyatga ega. O‘zbek tili agglutinativ tillar guruhiga mansub bo‘lib, grammatik ma’nolar ko‘pincha so‘z o‘zagiga ketma-ket qo‘shiladigan affikslar orqali ifodalanadi. Bunday tizim o‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganuvchi uchun bir tomondan grammatik shakllarning tizimliligini ta’minlasa, ikkinchi tomondan bir so‘z tarkibida bir nechta grammatik ma’noning ketma-ket ifodalanishi sababli muayyan qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. O‘rganuvchi grammatik kategoriyaning mavjudligini anglagan bo‘lsa ham, uning morfemik tarkibdagi o‘rnini, qo‘shimchalarning ketma-ketligini yoki ma’lum bir affiksning funksional imkoniyatlarini to‘liq o‘zlashtirmagan bo‘lishi mumkin.

Masalan, o‘zbek tilida otlarning kelishik va egalik shakllarini hosil qilishda affikslarning ma’lum tartibda qo‘llanishi talab qilinadi. O‘rganuvchi so‘zning leksik ma’nosini to‘g‘ri tanlagan holda uning grammatik shaklini noto‘g‘ri hosil qilishi mumkin. Bunday holatni faqat «grammatik xato» sifatida belgilash masalaning mohiyatini to‘liq ochib bermaydi. Xatoning qaysi morfemaga, qaysi grammatik kategoriyaga yoki qaysi sintaktik munosabatga tegishli ekanini aniqlash o‘rganuvchining til tizimini qaysi bosqichda o‘zlashtirayotganini tushunish uchun muhimdir. Shuning uchun o‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganuvchilarning yozma nutqini tahlil qilishda morfologik shakl va uning sintaktik vazifasi o‘zaro bog‘liq holda ko‘rib chiqilishi lozim.

Grammatik murakkablikning yana bir muhim ko‘rsatkichi grammatik shakllarning xilma-xilligidir. Boshlang‘ich bosqichdagi o‘rganuvchi odatda tez-tez uchraydigan va kommunikativ jihatdan sodda shakllardan foydalanadi. Bunday yozma matnlarda fe’lning asosiy zamon shakllari, sodda ot birikmalari va qisqa gaplar ustun bo‘lishi mumkin.Til kompetensiyasi rivojlangan sari o‘rganuvchi grammatik vositalarning kengroq tizimidan foydalanadi, fikrlar o‘rtasidagi sabab, shart, maqsad, qarama-qarshilik, vaqt va boshqa munosabatlarni murakkabroq konstruksiyalar yordamida ifodalay boshlaydi. Demak, grammatik murakkablikni faqat xatolar soni bilan emas, balki **grammatik vositalarning funksional va strukturaviy xilma-xilligi** bilan ham o‘lchash zarur.

Yozma nutqdagi sintaktik murakkablik grammatik murakkablik bilan bevosita bog‘liq bo‘lsa-da, ularni bir xil hodisa sifatida talqin qilish to‘g‘ri emas. Grammatik murakkablik ko‘proq morfologik va grammatik shakllardan foydalanish imkoniyatlarini ifodalasa, sintaktik murakkablik gap va matn tarkibidagi birliklarning o‘zaro munosabati, gap strukturasining kengayishi hamda turli sintaktik konstruksiyalarning qo‘llanish darajasini namoyon qiladi. Shu sababli o‘rganuvchi yozma nutqini tadqiq etishda ushbu ikki ko‘rsatkichning o‘zaro munosabatini alohida o‘rganish talab etiladi.

Boshlang‘ich darajadagi yozma matnlarda qisqa va sodda gaplarning ustunligi tabiiy hodisa hisoblanadi. O‘rganuvchi o‘z fikrini bir necha mustaqil gap orqali ifodalashi mumkin: birinchi gapda voqea, ikkinchisida uning vaqti, uchinchisida esa shaxsiy munosabat beriladi. Til kompetensiyasi rivojlangani sari ushbu alohida fikrlar bir-biri bilan sintaktik jihatdan bog‘lanib, murakkabroq gap strukturalariga birlashtiriladi. Natijada bog‘langan, ergashgan va boshqa murakkab konstruksiyalardan

foydalanish chastotasi ortadi. Bunday o‘zgarish yozma nutqning faqat grammatik jihatdan emas, balki kommunikativ va mantiqiy jihatdan ham rivojlanayotganini ko‘rsatadi.

O‘zbek tilidagi sintaktik murakkablikni tahlil qilishda fe’l shakllari va fe’lga bog‘liq konstruksiyalar alohida ahamiyatga ega. O‘zbek tilida ravishdosh, sifatdosh va boshqa fe’l shakllari gaplarni o‘zaro bog‘lashda faol qatnashadi. Mazkur vositalar o‘rganuvchiga bir nechta harakat yoki holatni yagona sintaktik tuzilma doirasida ifodalash imkonini beradi. Biroq ushbu konstruksiyalarning semantik va grammatik vazifalarini to‘liq o‘zlashtirish ikkinchi til o‘rganuvchi uchun murakkab bo‘lishi mumkin. Shu sababli yuqori darajadagi yozma nutqda bunday shakllarning paydo bo‘lishi nafaqat grammatik bilimning, balki sintaktik rejalashtirish qobiliyatining ham rivojlanganligini ko‘rsatishi mumkin.

Sintaktik murakkablikni baholashda gaplarning o‘rtacha uzunligi ham muhim miqdoriy ko‘rsatkichlardan biridir. Biroq gap uzunligining ortishi avtomatik ravishda sintaktik kompetensiyaning yuqoriligini anglatmaydi. Juda uzun gap grammatik jihatdan noto‘g‘ri yoki mazmunan noaniq bo‘lishi mumkin. Aksincha, nisbatan qisqa, biroq murakkab sintaktik munosabatni aniq ifodalovchi gap yuqori darajadagi kompetensiyani namoyon qilishi mumkin. Shuning uchun gap uzunligini alohida ko‘rsatkich sifatida emas, balki sintaktik konstruksiyalar turi, bog‘lovchi vositalar, grammatik shakllar va mazmuniy izchillik bilan birgalikda tahlil qilish maqsadga muvofiq.

O‘rganuvchining sintaktik imkoniyatlarini baholashda sodda va murakkab gaplarning nisbati ham muhimdir. Boshlang‘ich bosqichda sodda gaplar sonining yuqoriligi tabiiy bo‘lsa, til darajasi oshgani sari murakkab sintaktik konstruksiyalardan foydalanish ko‘lami kengayishi kutiladi. Biroq bu jarayon chiziqli xarakterga ega bo‘lmasligi mumkin. Ayrim o‘rganuvchilar grammatik jihatdan murakkab konstruksiyalarni yaxshi o‘zlashtirgan bo‘lsalar-da, yozma nutqda ulardan kam foydalanishlari mumkin. Bunga kommunikativ vazifa, mavzu, topshiriq turi yoki o‘rganuvchining individual yozish strategiyasi ta’sir qilishi ehtimoldan xoli emas. Demak, sintaktik murakkablikni baholashda matnning yaratilish sharoiti va kommunikativ vazifasi ham hisobga olinishi zarur.

Yozma nutqning rivojlanishida grammatik aniqlik va grammatik murakkablik o‘rtasidagi munosabat ham alohida ilmiy qiziqish uyg‘otadi. O‘rganuvchi murakkabroq konstruksiyalardan foydalanishga harakat qilgan sari xatolar sonining vaqtincha ortishi mumkin. Bu holatni faqat salbiy natija sifatida baholash metodologik jihatdan to‘g‘ri emas.Chunki murakkab grammatik shakllarni qo‘llashga urinishning o‘zi o‘rganuvchining mavjud til imkoniyatlarini kengaytirishga intilayotganini ko‘rsatadi. Shu sababli yozma nutqni baholashda **aniqlik** va **murakkablik** alohida, lekin o‘zaro bog‘liq mezonlar sifatida qaralishi lozim.

Mazkur masala ikkinchi tilni o‘zlashtirish nazariyasidagi til rivojlanishini murakkab, bosqichma-bosqich jarayon sifatida ko‘rish bilan ham bog‘liq. O‘rganuvchi dastlab o‘ziga tanish va nisbatan xavfsiz grammatik shakllardan foydalanadi. Keyingi bosqichlarda esa uning til repertuari kengayib, avval qo‘llanmagan shakllar va konstruksiyalar paydo bo‘ladi. Shu nuqtayi nazardan, grammatik va sintaktik murakkablik til o‘zlashtirish jarayonining dinamik ko‘rsatkichlaridan biri sifatida qaralishi mumkin. Mazkur ko‘rsatkichlar yordamida turli darajadagi o‘rganuvchilar yozma nutqi o‘rtasidagi farqlarni aniqlash, rivojlanish tendensiyalarini kuzatish va yozma kompetensiyaning shakllanish mexanizmlarini chuqurroq tushuntirish imkoniyati yuzaga keladi.

O‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganuvchilarning yozma nutqida grammatik va sintaktik murakkablikni tadqiq etishda o‘rganuvchi korpuslarining imkoniyatlari ham katta. Korpus asosida turli darajadagi o‘rganuvchilarning yozma ishlari bir xil yoki o‘xshash mezonlar asosida taqqoslanishi mumkin. Bunda matnlarning hajmi, mavzusi va kommunikativ vazifasi hisobga olinib, grammatik shakllarning chastotasi, sintaktik konstruksiyalarning xilma-xilligi, gaplarning o‘rtacha uzunligi va murakkab gaplar ulushi kabi ko‘rsatkichlar aniqlanadi. Korpus ma’lumotlari grammatik murakkablikning individual kuzatuvga emas, balki katta hajmdagi real til materialiga asoslangan holda o‘rganilishiga imkon beradi.

Mazkur yondashuv kelgusida avtomatlashtirilgan lingvistik tahlil uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. O‘zbek tilining morfologik va sintaktik xususiyatlarini avtomatik aniqlash imkonini beruvchi resurslarning rivojlanishi o‘rganuvchi matnlaridan murakkablik ko‘rsatkichlarini avtomatik ajratib olish uchun metodologik asos yaratadi. Universal Dependencies asosidagi o‘zbek tili resurslari morfologik va sintaktik tahlil uchun muhim baza vazifasini bajarishi mumkin [1; 2; 4]. Biroq ikkinchi til

o‘rganuvchilarining yozma nutqi uchun maxsus tahlil tizimini yaratishda o‘rganuvchi xatolarining o‘ziga xos xususiyatlari ham hisobga olinishi lozim.

Avtomatik tahlil nuqtayi nazaridan grammatik va sintaktik murakkablikni bir nechta o‘zaro bog‘liq lingvistik belgilar asosida aniqlash mumkin. Bunda grammatik shakllarning xilma-xilligi, morfologik kategoriyalardan foydalanish chastotasi, gaplarning o‘rtacha uzunligi, murakkab gaplar ulushi, sintaktik bog‘lanishlar soni va turi, fe’l shakllarining xilma-xilligi kabi ko‘rsatkichlar muhim ahamiyatga ega bo‘lishi mumkin. Ushbu belgilarni o‘rganuvchining til darajasi va ekspert baholari bilan taqqoslash orqali qaysi lingvistik xususiyatlar yozma kompetensiyaning rivojlanishini aniqroq aks ettirishini aniqlash mumkin

Bunda avtomatik baholash tizimi faqat grammatik xatolarni sanash bilan cheklanmasligi kerak. Masalan, yuqori darajadagi o‘rganuvchi murakkab sintaktik konstruksiyalardan foydalanishi natijasida ayrim grammatik xatolarga yo‘l qo‘yishi mumkin. Agar avtomatik tizim faqat xatolar soniga asoslangan holda baho bersa, uning yozma nutqning haqiqiy rivojlanish darajasini aniqlash imkoniyati cheklanadi. Aksincha, xatolar soni bilan bir qatorda grammatik shakllarning xilma-xilligi, sintaktik konstruksiyalarning murakkabligi va kommunikativ vazifaning bajarilishi ham hisobga olinsa, baholash natijasi yanada obyektiv bo‘lishi mumkin.

Shu jihatdan grammatik va sintaktik murakkablikni avtomatik baholash modelining muhim lingvistik prediktorlaridan biri sifatida ko‘rish mumkin. Modelga kiritiladigan bunday belgilar o‘rganuvchining matnini faqat «to‘g‘ri» yoki «noto‘g‘ri» shaklida emas, balki uning til imkoniyatlari rivojlanish darajasi nuqtayi nazaridan tahlil qilishga yordam beradi.Masalan, matnda grammatik kategoriyalarning ko‘pligi, sintaktik konstruksiyalarning xilma-xilligi va bog‘langan birliklarning murakkabligi o‘rganuvchining yuqoriroq darajadagi til kompetensiyasiga ega ekanligini ko‘rsatuvchi omillar sifatida namoyon bo‘lishi mumkin.

Shuningdek, grammatik va sintaktik murakkablikni tadqiq etishda bir xil ko‘rsatkich barcha janrdagi matnlar uchun bir xil darajada ahamiyatli bo‘lmasligini hisobga olish zarur. Masalan, shaxsiy xat, hikoya, tavsifiy matn va argumentativ esse o‘zining sintaktik va grammatik tashkil etilishi bilan farqlanadi. Argumentativ matnda sabab-natija, qarama-qarshilik va dalillash munosabatlarini ifodalovchi murakkab konstruksiyalar ko‘proq talab qilinishi mumkin. Hikoyaviy matnda esa voqealar ketma-ketligini ifodalovchi fe’l shakllari va vaqt munosabatlari muhimroq bo‘lishi mumkin. Shuning uchun grammatik va sintaktik murakkablikni baholash mezonlari ishlab chiqilayotganda topshiriqning janriy va kommunikativ xususiyatlari ham e’tiborga olinishi kerak.

O‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganuvchilarning yozma nutqini tadqiq etish jarayonida grammatik va sintaktik murakkablikning rivojlanish bosqichlarini aniqlash amaliy jihatdan ham muhimdir. Agar muayyan grammatik yoki sintaktik ko‘rsatkichlar til darajasi oshishi bilan izchil o‘zgarishi aniqlansa, ular o‘quv jarayonini takomillashtirishda qo‘llanishi mumkin. O‘qituvchi o‘rganuvchining faqat xatolarini emas, balki qanday grammatik vositalardan foydalana olayotganini ham ko‘rishi mumkin. Natijada ta’lim jarayonida o‘rganuvchining mavjud kompetensiyasiga mos topshiriqlarni tanlash va uning keyingi rivojlanish bosqichini belgilash imkoniyati kengayadi.

Grammatik va sintaktik murakkablikning bunday talqini yozma nutqni baholashda an’anaviy «xatolar soni» mezonidan kengroq yondashuvni talab qiladi. O‘rganuvchi yozma nutqining rivojlanishi bir vaqtning o‘zida bir nechta parametrlarning o‘zgarishi bilan kechadi. Grammatik aniqlik oshishi bilan birga grammatik shakllarning xilma-xilligi kengayadi, sintaktik birliklar murakkablashadi, gaplar o‘rtasidagi bog‘lanishlar mustahkamlanadi va kommunikativ vazifani ifodalash uchun yanada moslashuvchan grammatik vositalar qo‘llanadi. Shuning uchun yozma kompetensiyani obyektiv baholash uchun ushbu parametrlarning kompleks tizimini shakllantirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, o‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganuvchilarning yozma nutqidagi grammatik va sintaktik murakkablik til kompetensiyasining rivojlanishini tavsiflovchi muhim lingvistik ko‘rsatkichlardan biridir. Mazkur murakkablik o‘rganuvchining grammatik shakllardan foydalanish xilma-xilligi, morfologik vositalarni kommunikativ maqsadga muvofiq qo‘llashi, gaplarning strukturaviy tashkil etilishi, sodda va murakkab sintaktik konstruksiyalar nisbatining o‘zgarishi hamda sintaktik munosabatlarni ifodalash imkoniyatlari orqali namoyon bo‘ladi. O‘zbek tilining agglutinativ

xususiyatlari esa ushbu jarayonni o‘rganishda morfemik tarkib va grammatik kategoriyalarni alohida hisobga olishni talab qiladi.

Grammatik murakkablikni xatolar soni bilan tenglashtirish o‘rganuvchi yozma nutqining real rivojlanishini to‘liq aks ettirmaydi. Murakkab konstruksiyalardan foydalanishga intilish ayrim hollarda xatolar sonining ortishiga olib kelishi mumkin, biroq bu holat til kompetensiyasining rivojlanish jarayonidagi tabiiy bosqichlardan biri sifatida baholanishi lozim. Shu sababli grammatik aniqlik, grammatik xilma-xillik va sintaktik murakkablik o‘zaro bog‘liq, ammo mustaqil ko‘rsatkichlar sifatida qaralishi maqsadga muvofiq.

Mazkur yondashuv o‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganuvchilarning yozma nutqini korpus asosida tadqiq etish, turli darajadagi matnlarni qiyoslash va yozma kompetensiyaning rivojlanish qonuniyatlarini aniqlash uchun metodologik imkoniyat yaratadi.Kelgusida ushbu lingvistik ko‘rsatkichlarni avtomatik tarzda aniqlash, ularning ekspert baholari bilan korrelyatsiyasini o‘rganish hamda eng informativ belgilarni tanlash o‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganuvchilarning yozma nutqini avtomatik baholash modelini yaratishning muhim bosqichlaridan biri bo‘lishi mumkin. Demak, grammatik va sintaktik murakkablikni tizimli o‘rganish nafaqat o‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘zlashtirish jarayonini nazariy jihatdan tushuntirishga, balki zamonaviy korpus lingvistikasi va tabiiy tilni qayta ishlash texnologiyalari asosida amaliy baholash vositalarini yaratishga ham xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Matlatipov S. G., Aripov M. UzUDT: Uzbek Universal Dependencies Treebank. 2026.
2. Matlatipov S. G., Aripov M., Bobokandov M., Matlatipov G. Annotated Universal Dependencies Dataset for Literary and Educational Uzbek Texts. Data in Brief, 2026, Vol. 66.
3. Normamatova M., Abduraxmonova N. O‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganish jarayonida til korpusining roli va samaradorligi. 2025.
4. Akhundjanova A., Talamo L. Universal Dependencies Treebank for Uzbek. 2025.
5. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020.
6. Ellis R. The Study of Second Language Acquisition. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2008.
7. Granger S. Learner English on Computer. London: Longman, 1998.
8. Biber D., Gray B., Poonpon K. Should we use characteristics of conversation to measure grammatical complexity in L2 writing development? TESOL Quarterly, 2011, Vol. 45, No. 1.
9. Norris J. M., Ortega L. Towards an organic approach to investigating CAF in instructed SLA: The case of complexity. Applied Linguistics, 2009, Vol. 30, No. 4.
10. Ortega L. Syntactic complexity measures and their relationship to L2 proficiency: A research synthesis of college-level L2 writing. Applied Linguistics, 2003, Vol. 24, No. 4.